

Til: utdanningskomiteen

Fra: arbeidsgruppen for innspill til kvalitetsmeldingen

Utkast til UiOs innspill til stortingsmeldingen om kvalitet i høyere utdanning

Innledning

I UiOs innspill til arbeidet med strukturmeldingen beskrev vi vår strategiske profil med utgangspunkt i Strategi 2020. Hovedambisjonen i strategien er: «å utvikle UiO til et internasjonalt toppuniversitet – hvor forskning, utdanning, formidling og innovasjon skal virke sammen på sitt beste". Vi beskrev i innspillet også vår resept for å nå denne ambisjonen gjennom

- Konsentrasjon av ressursene rundt studie- og forskningskvalitet (gjennom blant annet effektivisering av administrative prosesser)
- Sterk satsing på internasjonalisering og EU-finansiering. (For å nå tetsjiktet blant verdens universiteter er det helt avgjørende at våre fagmiljøer blir tett integrert i internasjonale kompetansenettverk og at de sikres ekstern finansiering)
- Satsing på Livsvitenskap, tverrfaglighet og innovasjon

Siden dette innspillet ble formulert er UiO godt i gang med oppfølgingen av rapporten som vårt eksterne panel - UiOs Strategic Advisory Board (SAB) - leverte sommeren 2014¹. Oppfølgingsarbeidet er sentrert rundt 4 temaer: Utdanningskvalitet, forskningskvalitet, tverrfaglighet og organisasjons- og beslutningsstruktur. I diskusjonene om utdanningskvalitet har det å utvikle en felles forståelse av hva slags utdanning et ledende forskningsuniversitet tilbyr vært sentralt. Hva kjennetegner utdanningstilbudet ved et forskningsintensivt breddeuniversitet? Hva gjør UiO for at samspillet mellom forskning og utdanning oppleves som nært av forskere, undervisere, studenter og samfunnet for øvrig? Hvordan setter UiO studentenes læring i fokus? Vi har tatt utgangspunkt i disse diskusjonene i innspillet til stortingsmeldingen for kvalitet i høyere utdanning.

UiOs rolle og behovet for autonomi

Som et forskningsintensivt breddeuniversitet skal vi se forskning og utdanning i sammenheng. God utdanning skal være forskningsbasert, og et godt samspill mellom forskning og utdanning er essensielt for å lykkes med kvalitetsutvikling. Profesjonsutdanningene våre utdanner kandidater til spesifikke roller i arbeidslivet, men svært mange utdanninger ender ikke opp med en konkret yrkestittel. Dybdekunnskap, nysgjerrighetsdrevne arbeidsformer, vitenskapelige metoder og evne til å påvirke fagutviklingen er det viktigste vi kan tilby kandidatene våre. Samtidig skal ikke noe av dette

---

¹ «Build a Ladder to the Stars» <http://www.uio.no/om/organisasjon/utvalg/strategic-advisory-board/sab-rapporten110814.pdf>

foregå i et vakuum – vi er avhengige av relasjoner til hverandre på tvers av faggrenser og til arbeidslivet i både Norge og internasjonalt. UiOs skal tilby utdanning som gir relevant kompetanse også utover de behovene som er tydelige her og nå. Dette innebærer at vi må ha mot til å dra et fag i en gitt retning, men også kunne forklare hvorfor vi velger å gjøre dette.

Nøkkelen til å lykkes med utdanningskvalitet ligger i at våre lokale fagmiljøer har eierskap til både ansvar og innhold i tiltak som iverksettes. Som utdanningsinstitusjon er det UiOs ansvar å sørge for at fagmiljøene har handlingsrom, rammebetingelser og støttestrukturer som oppfordrer til og muliggjør utdanningsutvikling. Institusjonell og akademisk autonomi er derfor grunnleggende forutsetninger for at UiO skal kunne utøve sin sentrale rolle som en kritisk og troverdig stemme i samfunnet.

UiO som institusjon må ha handlingsrom til å sikre fagmiljøene den friheten de trenger for faglig utvikling og innovasjon, inkludert den selvstendigheten universitetslærere må ha for pedagogiske vurderinger tilpasset sin faglige kontekst. Sentrale politiske føringer som det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket må tilpasses lokale fagdidaktiske behov.

Et breddeuniversitet med ambisjoner om å hevde seg internasjonalt kan ikke nødvendigvis styres på samme måte som en mindre institusjon. En mangfoldig utdanningssektor krever tilpasning i styringsstrukturen, i nasjonale føringer og rammeverk. Det å finne og opprettholde riktig balanse mellom på den ene siden lov- og forskriftsbestemmelser, frivillig samordning og samarbeid, effektive fellesløsninger, insentiver og på den andre siden institusjonenes autonomi og særpreg er utfordrende, men svært viktig.

En viktig forutsetning for vellykket kvalitetsarbeid er å etablere en forståelse for hva som sikrer utdanningskvalitet i de ulike miljøene. Arbeidet med å utvikle universitetslæreres pedagogiske og faglige handlingskompetanse er vesentlig.

Svar på bestilling fra Kunnskapsdepartementet

3a) Hva er det viktigste UiO kan gjøre på egenhånd og i samarbeid med andre, for å styrke utdanningen?

- UiO skal ha fokus på studentenes læring og hvordan de opplever tiden hos oss.
- Vi må videreutvikle koblingen mellom utdanning og forskning
- Vi skal utvikle en kvalitetskultur der de normer og verdier vi anser som viktige er tydelige for alle involverte og der kollektiv høy kvalitet er fremtredende.

Studentenes læring i fokus - metodikk

UiO har gjennom flere år hatt fokus på faglig og sosial integrering fra studiestart, og at studentene våre skal få god oppfølging og tilbakemeldinger underveis i studiene. I tillegg er det høyt prioritert å

styrke studentenes læringsutbytte og utdanningenes arbeidslivsrelevans gjennom mer bruk av nyskapende og studentaktive læringsformer. Arbeidet med å forsterke læringsmiljøet for alle studenter ved UiO handler om å integrere studentene i det aktuelle fagmiljøet og i den akademiske kulturen, skape trygge læringsrammer og å gjøre studentene i stand til å delta og bidra i forskningsbasert undervisning. Følgende punkter er viktige i denne sammenhengen:

- studentene skal få muligheter til å utvikle både selvstendighet og evne til samarbeid gjennom et godt sosialt og faglig læringsmiljø.
- det skal være god sammenheng mellom læringsaktiviteter, vurderingsformer og læringsutbytte
- fleksible undervisningsformer som er kjennetegnet av dialog, aktive studenter og både muntlige, skriftlige og praksisnære arbeidsformer
- alle studenter eksponeres for læringsaktiviteter på tvers av fag og disipliner
- studentene skal være diskuterende, spørrende, kritiske og analytiske i sin tilnærming til fag og teorier.
- internasjonalisering og økt integrering av samarbeidet med arbeidslivet og profesjonsfeltene er viktige dimensjoner. Muligheten for å inkorporere praksis i et studieløp skal vurderes – inkludert evt muligheter for internasjonal praksis

Fra første studieår skal studentene inngå i en kultur der det legges vekt på tilbakemeldinger fra lærere og medstudenter, der studentene får trening i samarbeidsferdigheter på tvers av faggrenser og kulturer og der det er aktiviteter knyttet til studieteknikk, akademisk lesing og skriving og hva det vil si å være en del av en forskningsintensiv og internasjonalt orientert utdanningsinstitusjon. Målet er å stimulere studentene til utveksling og internasjonalt samarbeid tidlig i studieløpet.

Studentenes læring i fokus – indikatorer og læringssystemer

Det er et stort behov for gode kvalitetsindikatorer, særlig for studentenes læringsprosesser. Her er det behov for tankearbeid både internt på hver institusjon og institusjonene i mellom.

Kvalitetsutvikling foregår kontinuerlig i klasserommene og forelesningssalene. Er det tilnærminger i dette arbeidet som kan overføres til institusjonelle eller nasjonale kvalitetsindikatorer? Hva slags informasjon bruker den enkelte lærer når han/hun driver med kvalitetsutvikling på eget studieprogram eller emne?

Et annet viktig spørsmål er hvorvidt vi faktisk utnytter informasjonen vi har godt nok. Eksempler kan være informasjon fra alumninettverk, informasjon fra arbeidsgivere, hvor mange masterkandidater som går videre til ph.d. osv. Vi må våge å bruke imperfekte indikatorer; ingen indikatorer gir hele sannheten, men de kan likevel gi viktige ledetråder til hvor institusjonene og underviserne bør prioritere innsatsen sin.

Vi må også forbedre muligheten til å hente ut relevante tall. Datasystemer som enkelt støtter dette er avgjørende². Vår forståelse av tallene og den virkeligheten de beskriver, koblet til bevissthet om det vi ønsker å oppnå og hva dette krever er avgjørende i vurderingen av hvilket tallmateriale som er hensiktsmessig på de ulike nivåene i utdanningssystemet.

I tillegg bør vi vurdere å etablere systemer for læringsanalyse som tolker atferdsdata knyttet til læring. Dette kan gi et tilstandsbilde av en student eller studentgruppe og fungere som utgangspunkt for oppfølging. Disse dataene kan også generere nivåtilpassede oppgaver til studenter, en teknologi Center For Educational Measurement (CEMO) på UiO har eksperimentert mye med.

Kobling mellom utdanning og forskning

Kvalitetskulturen for utdanning ved UiO bygger på UiOs profil og særlige ambisjoner knyttet til forskningen og forskningsuniversitetet. Koblingen mellom forskning og utdanning er dermed vårt sterkeste utdanningssærpreget. Dette innebærer blant annet:

- å legge til rette for at studentene skal kunne være mer delaktige i forskningsaktiviteter
- utvikle grunnleggende forskningsferdigheter hos studentene (kritisk vurdering, diskusjon, argumentasjon),
- utvikle studentenes evne til å vurdere forskningens bidrag til kunnskapsutviklingen

UiO har i mange år arbeidet for en bedre kobling mellom forskning og utdanning. Vi har mange miljøer som bidrar med fremragende forskning og flere store forskningssatsninger over et bredt fagspekter. Dette gir oss et potensiale for forskningsnær undervisning som hittil ikke har blitt utnyttet godt nok. Å utnytte dette er kostbart, og per i dag gir ikke finansieringsmodellen i seg selv tilstrekkelige insentiver for en slik utnyttelse. UiO ønsker derfor en større strategisk satsing på forskningsbaserte utdanningsprogrammer, og at det knyttes utdanningsinsentiver til store forskningssatsninger, for eksempel ERC-grants og Senter for fremragende forskning.

Et annet aspekt av denne koblingen gjelder behovet for forskning på egen utdanning, helst i samarbeid med fagdidaktiske miljøer. Det er ønskelig med styrking av fagdidaktikk som en del av fakultetenes virksomhet. Dette er nødvendig for å lykkes med å etablere og følge opp (evaluere) nye læringsformer (se over).

---

² Jf NOKUTs evaluering av UiOs kvalitetssystem i 2013 der det fremheves at datasystemene (både nasjonale og institusjonelle) ikke er gode nok i denne sammenhengen:
http://www.nokut.no/Documents/NOKUT/Artikkelbibliotek/Kunnskapsbasen/Rapporter/Kvalitetssikringsrapporter/2014/UiO_system_kvalitetssikring_2014.pdf

Kvalitetskultur:

UiOs internasjonale ambisjoner fordrer at vi har høye ambisjoner til utdanningene våre og alle som er involvert i å utvikle og gjennomføre utdanning og undervisning. For å kunne stille høyere krav til studentene, må vi stille krav til hverandre som kolleger i fagmiljøene. Skal vi lykkes med å forbedre kvaliteten i utdanningene våre, er vi avhengige av å ha kolleger som bruker både hverandre og studentene aktivt.

For å få til dette skal vi fremheve normer og verdier vi anser som viktige for å oppnå økt bevissthet og felles ansvar for høy kvalitet i undervisningen. Skal vi lykkes med våre ambisjoner om studiekvalitetsutvikling, må disse også være forankret i ledelsen på alle nivåer i institusjonen. Utdanningsledelse handler derfor særlig om kvalitetsutvikling og tilrettelegging for kollektivt ansvar.

Ansvar for studieprogramdesign og drift av studieprogrammer må være synlig og tydelig på alle nivåer. Det må legges til rette for kontinuerlig forbedring av og nytenkning i utdanningene gjennom ledelsesstøtte, kompetanseutvikling og faglige dialoger. Slik legges grunnlaget for en tydelig og sterk kvalitetskultur.

Kvalitetskultur dreier seg også om å utvikle studieprogram som har tydelig innhold med klart særpreg og en profil som gir retning for både de som underviser og studentene som skal søke på dem.

Det er et stort behov for å få fag og administrasjon til å spille sammen om «utdanningsdriften». Per i dag foregår det mye parallelarbeid. For eksempel gir kvalitetssystemene, det eksterne sensorsystemet, opptak og administrativ oppfølging av studentene ulike biter av det helhetlige bildet vi ønsker. Dette handler også om å koble sammen den til dels fragmenterte informasjonen om studieprogram og utdanningskvalitet og å involvere dem som har studieprogramansvar. Vi trenger mer *samlet* informasjon – ikke *mer* informasjon. Koblingene må også gjenspeiles i de formelle dokumentene vi har om utdanningskvalitet; fra overordnede strategier og prinsipper, gjennom læringsutbyttebeskrivelser og i det sykliske kvalitetsarbeidet.

Vi bør også se på hvordan vi kan inkludere studentene i en helhetlig tenkning om utvikling av studieprogram. Dette er et viktig tiltak for å gi studentene mulighet til å påvirke sin egen studiesituasjon og for å bygge felles forståelse mellom ansatte og studenter – noe som igjen gir et godt grunnlag for integrering i det akademiske fellesskapet.

3b) Hvordan kan UiO fremme kvalitet gjennom tettere allianser med utenlandske miljøer og integrere utdanning bedre i det internasjonale samarbeidet?

Samarbeid med fremragende fagmiljøer nasjonalt og internasjonalt er en forutsetning for å nå målet om høyere kvalitet i forskning og utdanning, samt å få flere norske fagmiljøer i verdensklasse.

SAB- rapporten fremhevet særlig mulighetene som kan ligge i et sterkere samspill mellom sterke nordiske fagmiljøer. Dette vil være et prioritert område for UiO å videreutvikle i årene fremover.

For å styrke og konsentrere internasjonaliseringen og mobiliteten ønsker UiO også å satse på utvalgte baser, «hubs». UiO har blant annet tatt initiativet til å bygge opp et eget senter i tilknytning til UC Berkeley, i samarbeid med andre norske universiteter samt Forskningsrådet. I Russland konsentrerer UiO satsingen rundt Universitetssenteret i St Petersburg - også et fellesprosjekt med andre universiteter.

UiO kan i enda større grad koble utveksling med internasjonale forskningsnettverk. Vi må våge å bruke internasjonalisering mer strategisk, også for studentene våre – for eksempel gjennom arbeidet med bachelor/masteroppgaver. Flere vitenskapelig ansatte bør bruke ordninger for lærerutveksling, men da må prosessen rundt dette bli mer fleksibel, mange opplever den som for byråkratisk i dag.

UiO kan også arbeide mer med fellesgrader eller andre samarbeidsformer sammen med utvalgte universiteter.

4) Hva er UiOs viktigste strategiske grep for å sikre god relevans og en fremtidsrettet høyere utdanning som forbereder studentene på et arbeidsliv i kontinuerlig omstilling?

Som et bredt forskningsuniversitet skal vi både sikre rekruttering til forskning og utdanne en stor mengde kandidater til et bredt spekter av jobber og profesjoner. Bredden i utdanningsoppdraget er derfor også en del av vårt særpreg.

UiO har høye ambisjoner for faglighet, og det skal vi fortsette med, men vi kan bli bedre på å vise både studentene våre og arbeidsgiverne hvordan vår faglige styrke er relevant. Kanskje er vi også for faktaorienterte i dag? I tråd med UiOs strategi 2020 kan det være behov for å heve ambisjonsnivået for den generelle kompetansen og de ferdigheter som handler om å forstå hvordan man skal anvende tilegnede kunnskaper og ferdigheter på en måte som fremmer sosial samfunnsbevissthet og demokrati³.

UiO skal ikke lage skreddersydde utdanninger for næringslivet, men det er behov for å styrke arbeidslivstilknytningen gjennom hele studieløpet og for alle studieprogrammer. Denne tilknytningen kan og bør skje på mange ulike måter. Utvikling av programporteføljen bør skje i

---

³ Slike ferdigheter inkluderer samarbeidsevne, prosjektstyring, kommunikasjon, etisk refleksjon osv.

samråd med arbeidslivet. Studentene etterspør også mer praksis og/eller fag hvor de får prøve seg i et arbeid eller være i kontakt med et arbeidsliv som er relevant for deres utdanning.

Det er viktig at samspillet med arbeidslivet rammes inn av og kobles på de læringsformene vi velger å benytte og at utdanningene følger den teknologiske utviklingen. Dette fordrer realistiske planleggingsprosesser for bygg og rom som tar innover seg fremtidens (og nåtidens) arbeidsformer. Det handler ikke nødvendigvis kun om teknologi, men også om fleksibel innredning som kan tilpasses ulike arbeids- og læringsformer. Dette fordrer i tillegg til investeringer i teknologisk utstyr også vedlikehold av dette og opplæring av vitenskapelig personale i bruk⁴.

Det norske arbeidslivet er i stadig endring og utvikling, og UiO er opptatt av å utdanne kandidater som kan tilpasse seg morgendagens arbeidsliv. UiO anser at det å kunne anvende et fag i en større sammenheng og det å være kritisk og spørrende trygt basert på en grunnmur av akademisk dybde vil være etterspurte kompetanser i fremtidens samfunn. Et universitet har imidlertid et helhetlig dannelsesansvar som favner videre enn kun det å tilpasse utdanninger etter arbeidslivets behov. Det handler også om å utdanne profesjonsutøvere og ledere som evner å se nye muligheter for å sikre demokratiske prosesser i stadig mer globaliserte og pluralistiske samfunn. Mer konkret handler det om å utfordre studentene på deres etiske og sosiale ansvar innenfor en faglig-vitenskapelig ramme. Hensikten er at våre studenter utvikler evnen til å anvende faglig kompetanse til det beste for de bredere samfunnsbehov.

5) Hva er deres viktigste tiltak for å øke gjennomføring og redusere frafallet i høyere utdanning, tatt i betraktning en stadig mer sammensatt studentgruppe?

UiOs årsplaner har de siste årene hatt stort fokus på studentenes læringsmiljø og tiltak for å redusere uønsket frafall og bedre gjennomstrømmingen. SAB-rapporten problematiserte også dette området og rådet UiO til å vie temaet stor oppmerksomhet og få på plass data og statistikk som kan støtte opp om arbeidet.

2016 er arbeids- og læringsmiljøåret ved UiO og ambisjonene for året er å

- sette lærings- og arbeidsmiljø høyt på agendaen i alle deler av organisasjonen
- øke bevisstheten om hva et godt lærings- og arbeidsmiljø betyr for prestasjoner og resultater for studenter og ansatte

---

⁴ Prosjekt Digital eksamen er et godt eksempel på et stort digitaliseringsprosjekt som også er et stort endringsprosjekt som omfatter hele UiO; studenter, lærere, infrastruktur, teknologi osv. Se: <http://www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/prosjekter/digital-eksamen/>

Frafall er et komplekst saksområde, og årsakene er ofte svært sammensatte. Bevissthet om hva frafall er for oss er derfor viktig. Er vi opptatt av dannelsesperspektivet og at det er greit å prøve og feile? Da er frafall noe som skaper tull i tallene våre, og det er måltallenes problem. Det er behov for å arbeide frem gode indikatorer for frafall og gjennomføring. Det vil ha stor betydning for oss om vi kan få frem mer differensierte oversikter over frafall i sektoren som helhet. Intern mobilitet både på UiO og mellom institusjoner er i utgangspunktet ikke et samfunnsøkonomisk problem og bør derfor ikke være et problem for UiO heller.

UiOs viktigste tiltak fremover vil være å integrere våre studenter i det akademiske miljøet og i den vitenskapelige tenkemåten. Vi kan tenke denne formen for forskningsnærhet i trinn og legge arbeidet opp etter hvor i studieløpet studentene er. I årsplanen for perioden 2016-18 er det fokus på førsteårsstudentene og tiltak for å involvere også førsteårsstudentene i forskningsorienterte arbeidsmåter, samt integrere faglige og sosiale samhandlingsformer.

Dersom UiO skal nå sine mål om å integrere studenter i det akademiske miljøet allerede fra studiestart, er det behov for arenaer og rom der både studenter og ansatte kan resonnerer og jobbe sammen.

Det er også fornuftig å satse mer på «peer learning» aktiviteter. Disse er både ressursbesparende, sosialt integrerende og skaper læring, men det forutsetter at studentene er trent i dette og det krever en systematikk allerede tidlig i studieløpet og at vi tenker helhetlig om studentenes utvikling allerede fra første semester på BA-nivå.

I sin rapport påpekte SAB at manglende fleksibilitet i studieprogramstrukturen begrenset studentenes interne mobilitet og bidro til frafallsstatistikken. Hvordan vi organiserer oss påvirker hvordan vi ser på frafall. Bevisst differensiering av studietilbudet, det at vi er bevisste på hva som er til for hva/hvem, er derfor viktig. Dette innebærer også tydelig og riktig profilering av studietilbud og forventninger⁵.

Tydeliggjøring av innhold handler også om kravene til studentene underveis i et semester – ikke bare til eksamen. I dette bildet blir arbeidet med formative vurderingsformer sentralt. Det er behov for aktiviteter som virker integrerende for studentene i fagmiljøet.

---

⁵ Aspekter her er blant annet navnetilsetting (hva vi kaller studietilbudet), opptakskrav, anbefalte forkunnskapskrav, tydeliggjøring av innhold (inkl. undervisningsmetoder), og å gi en helhetlig kontekst for studietilbudet fra bachelor til master og til arbeidslivet.

6a) Hvilke tiltak bruker institusjonen for å styrke undervisningskompetansen til deres ansatte?

UiO ved Faglig enhet for universitetspedagogikk (FUP) tilbyr kurs i pedagogisk basiskompetanse. Høsten 2016 pilotes et opplegg der enhetens tilbud legges på nett. Dette tilbudet vil også være tilgjengelig for andre læresteder i Norge og vil være en kunnskapsressurs som inneholder store deler av det som i dag inngår i pedagogisk basiskompetanse. Dette vil bety at FUP (og UiO) kan utnytte den totale ressursmengden mer fleksibelt og supplerende, og håpet er at dette tiltaket kan styrke kapasiteten på opplæringssiden.

FUP har også et prøveprosjekt med eget grunnkurs i universitetspedagogikk rettet mot midlertidig ansatte. Dette tilbudet er formelt sett likeverdig med det som tilbys fast ansatte, men krever et noe annet opplegg når det gjelder omfang, tilnærming og nivå. FUP tilbyr også støtte til ulike utviklingsprosjekter ved fakulteter og enheter.

Som et ledd i arbeidet med oppfølgingen av SAB-rapporten arbeider nå UiO med å utvikle ideene om

- et Teaching Academy der kunnskapsdeling, møteplasser, spredning av kvalitetskultur og anerkjennelse av innsats er hovedfokus
- et Centre for Teaching and Learning der bedre koordinering og synliggjøring av faglige og administrative støtteressurser til utdanning er fokuset

Pedagogisk utvikling skal sees i sammenheng med fagets/programmets behov og må derfor forankres lokalt. Lokal forankring bør imidlertid suppleres med strukturer som legger til rette for relevant og godt koordinert støtte og inspirasjon fra fellesskapet og dedikerte støtteenheter. Dette betyr for eksempel god kobling mellom faglige og administrative støttetilbud og tilgang til arenaer for erfaringsutveksling og diskusjon om faglig pedagogiske behov.

I tillegg til tilbud i basiskompetanse er det behov for et mer syklisk opplegg for pedagogisk oppfølging og utvikling. Et slikt tilbud bør være systematisk og ikke avhengig av frivillighet og ildsjeler. Denne type personaloppfølging og -utvikling må gjelde alle ansatte, ikke bare de som frivillig oppsøker kompetanseutviklingstilbud. Også stipendiater og andre midlertidig ansatte som underviser bør stilles krav til og ha mulighet for å gjennomføre kursing i pedagogisk basiskompetanse. Videre er det ønskelig at ALLE som er i en undervisningssituasjon skal gjennom pedagogisk kursing, det være seg studentassistenter, gruppeledere og seminarledere. Dette vil kreve utvikling av flere fleksible tilbud (f.eks nettbaserte) som også kan ta unna større volum av deltakere.

Det bør også både settes av tid og gis uttelling for oppdatering og kompetanseutvikling utover det som kreves av basiskompetanse. Dette burde gjelde aktiviteter som f.eks ulike kurs og

utviklingsprogram, det å utvikle nye undervisningsopplegg eller studieprogram osv. Tiltak som kan vurderes er «undervisningstermin» på linje med forskningstermin og/eller dedikerte utviklingsperioder (uten forsknings- og undervisningsplikt) som skal brukes til faglig oppdatering og utvikling.

6b) Hvordan kan utdanning vektlegges tydeligere ved rekruttering og i meritteringen av fagpersonalet?

Det er utvilsomt behov for flere undervisningsmessige gulrøtter i det akademiske karriereløpet. Undervisningspriser og festtaler er ikke nok, innsats for utdanningsutvikling må belønnes tydeligere. Det er også uutnyttet potensiale i tilsettingsprosessene for å la prøveforelesning og dokumentert erfaring med utdanningsutvikling og undervisning telle ved rangering av søkere.

Opprykksregelverket fungerer som en effektiv gulrot i det akademiske systemet. Dette er et område der utdanningskompetanse burde telle langt mer enn det som praktiseres nå. Det er nå gitt mulighet for fristilling fra det nasjonale regelverket for opprykk, og denne muligheten bør utnyttes godt. Dette er et område der det kan være behov for et nasjonalt rammeverk - f.eks for merittering av undervisning. Det er et poeng at opprykk og undervisningskompetanse er overførbart mellom de ulike institusjonene for å sikre både kvalitet og mobilitet. Et tiltak som er foreslått her er «pedagogiske mapper» som kan brukes som dokumentasjonsform ved søknad på stillinger, ved opprykksøknader og ved søknad om å få merittert undervisningskompetanse⁶.

Det ligger sterke signaleffekter i ordningene med frikjøp fra undervisning ved tildeling av eksterne forskningsmidler. Det finnes eksempler (bl.a. i Danmark) på at det ikke gis frikjøp fra undervisning ved slike forskningsmiddeltildelinger. Koblingen mellom forskning og utdanning burde komme tydeligere frem i disse sammenhengene også. Vi burde unngå fokuset på frikjøp og heller sette større fokus på mulighetene for forsknings- OG undervisningstilbudet i finansieringen.

Det er også viktig at rekrutteringsstillingene i academia gjenspeiler det delte oppdraget i de faste vitenskapelige stillingene og at det gis muligheter også for opplæring i undervisning og kvalitetsutvikling i 4-årige ph.d-løp og i post-doc.stillinger.

---

⁶ Se også rapporten «Innsats for kvalitet. Forslag til et meritteringssystem for undervisning ved NTNU og UiT Norges arktiske universitet»: <https://www.ntnu.no/documents/1263030840/1268058549/Innsats+for+kvalitet+-+Forslag+til+et+meritteringssystem+for+undervisning+ved+NTNU+og+UiT+Norges+arktiske+universitet.pdf/aa128-638f-4e2f-8516-5a2ffa54b87a>

7) Eksempler på utdanningstilbud eller utdanningsopplegg ved UiO med særlig god kvalitet eller gode resultater (faglig innhold, organisering, tverrfaglighet, innovasjon evaluering/vurdering etc.), eller eksempler på studietilbud hvor det ble avdekket sviktende kvalitet, men hvor man har lyktes med å løfte kvaliteten.

NB: Eksempelpresentasjonene er ikke endelig formulerte

HF:

1. På bachelor-nivå utmerker medievitenskap og musikkvitenskap seg ved å ha god gjennomføring og studiepoengproduksjon over tid.
2. Lingvistikkk har hatt økende rekruttering til bachelorstudiet selv om det er et fag få søkere kjenner fra skolen.
3. Bachelorstudiet i kinesisk har god gjennomføring til tross for at studiet er krevende.
4. Masterprogrammene «Nordic Media» og «Medievitenskap» har gått fra å ligge under gjennomsnittet på gjennomføring på normert tid på Det humanistiske fakultet til å ligge godt over for 2013-kullene

MN:

1. Computing in Science Education (CSE) er en tverrfaglig satsing og ble fremhevet i NOKUTs kvalitetsevaluering av UiO i 2013. Satsingen har mottatt priser (UiO, NOKUT) og stimuleringsmidler fra KD. To av personene bak har mottatt Thon-prisen (Malthe-Sørensen 2015 og Langtangen 2016). CSE danner også grunnlag for en SFU-søknad i 2016. Mer informasjon: <http://www.mn.uio.no/om/samarbeid/undervisningssamarbeid/cse/index.html>
2. Det foregår banebrytende arbeid ved Fysisk institutt (under ledelse av Malthe-Sørensen) med studentinvolvering i forskning allerede fra bachelor (resultert i publikasjon i prestisjetungt tidsskrift på bachelornivå). Fikk UiOs utdanningspris i 2015 (Computational Physics)
3. Veiledningsmodellen Forberedende Veiledning (ForVei) ved Det matematiske naturvitenskapelige fakultet har fått svært gode tilbakemeldinger fra studentene. ForVei er et tilbud om en personlig, forberedende veiledningstime for nye studenter. Her får studentene mulighet til å dele og bearbeide positive og negative erfaringer som student, og få tips og råd om studieteknikk, tidsplanlegging og mestring av studenttilværelsen. Mer informasjon: <http://www.mn.uio.no/studier/forvei/>

MED:

4. Ved det medisinske fakultet har det i flere år pågått målrettet arbeid med digitale undervisnings- og eksamensformer innen medisindanningen. Som et ledd i dette er det blant annet utviklet flere e-læringsprogrammer som brukes som hjelpemiddel inn mot den ordinære undervisningen. Arbeidet er ledet av professor Per Grøttum som i 2016 mottok Olav Thon stiftelsens pris for fremragende utdanning.

JUS:

5. Jusstudiet har tradisjonelt vært basert på innlæring av juridisk metode og "lovkyndighet", dvs. kunnskap om og forståelse av rettsregler på ulike områder. De praktiske ferdighetene, dvs.

formidling av juridisk kompetanse skriftlig og muntlig, men også evnen til å argumentere juridisk på nasjonale og internasjonale arenaer som domstoler, nemnder, forvaltningsorganer har i liten utstrekning vært en del av den juridiske profesjonsutdanningen. I senere tid har det imidlertid vært en utvikling der fakultets studenter har utmerket seg ved internasjonale prosedyrekonkurranser, som Telders internasjonale prosedyrekonkurranse i folkerett. Kombinasjonen av ferdighetstrening og innlæring av jusen gjennom slike rollespillaktiviteter representerer en trend innenfor jussutdanningen som fakultetet søker å videreutvikle, bl.a. ved å integrere prosedyrekonkurranser, forhandlingsspill og alternativ tvisteløsning i undervisningen. Denne tilnærmingen bygger også broer mellom fakultetets studieprogrammer og aktørene i det praktiske rettslivet, dvs. advokatkontorer, forvaltning og domstoler.

Flere eksempler kommer

8) Hva mener UiO er de viktigste utfordringene nasjonalt for å løfte kvaliteten i norsk høyere utdanning?

Insentiver

Mangelen på insentiver for undervisning og utdanningsutvikling er en viktig nasjonal utfordring. I kombinasjon med sterke og tydelige individuelle og institusjonelle insentiver for forskning bidrar dette til en uheldig vridning i favør av forskning. UiO anser det som svært viktig at virkemiddelapparatet også gjenspeiler koblingen mellom forskning og utdanning, og vi oppfordrer departementet til å få på plass insentiver og ordninger som stimulerer vitenskapelig ansatte til å bruke tid og krefter på utdanningsutvikling. Siden utdanning i enda større grad enn forskning er et kollektivt prosjekt, er insentiver som belønner fagmiljøers utviklingsarbeid innen utdanning særlig viktig å få etablert.

Opplevd press på autonomien

Skal universitetene lykkes med sitt kvalitetsarbeid, krever dette handlingsrom til faglige endringer og trygghet til å eksperimentere med for eksempel undervisningsopplegg. Eventuelle krav, føringer eller indikatorer kan ikke utformes slik at institusjonene opplever det å prøve ut nye metoder eller praksiser som en risiko for akkrediteringen sin. Institusjonell og akademisk autonomi sikrer et slikt handlingsrom.

Sektoren er svært mangfoldig både når det gjelder størrelse og ambisjonsnivå, og de samme løsningene vil ikke passe for alle. Feltet er allerede regulert både gjennom internasjonale føringer, nasjonale føringer og regelverk og institusjonelle regler og prosedyrer. I tillegg merker vi oss at NOKUTs rolle vrir seg fra systemrevisjon til å ha fokus på «institusjonenes samlede kvalitetsarbeid». Det er fint at NOKUT bidrar i kvalitetsutviklingsarbeidet, men det blir feil dersom NOKUT setter rammene for den faglige kvalitetsutviklingen.

9 og 10) UiOs synspunkter på hvordan departementets styring og virkemidler kan utvikles for å stimulere til kvalitet. Inkludert behov for justeringer i nasjonale rammevilkår, lover eller forskrifter for å legge bedre til rette for kvalitetsutvikling i høyere utdanning

Virkemiddelapparatet og insentiver

Koblingen mellom forskning og utdanning må være tydelig i finansierings- og eksellensordninger, og den bør være en forutsetning for støtte. Forskningsrådets virkemiddelapparat bør gjenspeile ønsket om en sterkere kobling mellom fremragende forskning og utdanning, og forskningsprogrammene bør inneholde en tydelig utdanningskomponent som det også følger ressurser med. Fokuset på frikjøp fra

undervisning bør unngås og det bør heller settes fokus på mulighetene for forsknings- OG undervisningstilbudet i finansieringen. I tillegg fremstår de eksisterende virkemidlene på utdanningssiden som små og de gir forholdsvis lite uttelling sammenlignet med dem som finnes for forskning. (Eksempler: Norgesuniversitetet utlyste i fjor 12,5 millioner til prosjekter innen digital læring. NOKUT utlyser sentre for fremragende utdanning som får 4-8 millioner årlig i inntil fem år, med mulighet for forlengelse i fem år).

Det er i mindre grad tradisjon for konkurransebasert tildeling av midler til utdanning, sammenlignet med ordningene som gjelder for forskning. En samordning av KDs og de andre aktørenes finansielle virkemidler ville kunne skape større tyngde i slike tildelinger. Incentiver som belønner fagmiljøers utviklingsarbeid innen utdanning er særlig viktig å få etablert.

Det er viktig å etablere gode og varige samarbeidsarenaer med arbeids- og næringslivet. Ulike å organisere slike arenaer må utvikles og prøves ut over tid. Arenaer må etableres på riktig nivå, slik at samarbeidet oppleves relevant for alle parter samt at veien til reell påvirkning er kort. Det er mulig å tenke seg en form for incentiver for slikt samarbeid – både for utdanningsinstitusjonene og nærings-/arbeidslivet.

Et nasjonalt rammeverk for merittering av undervisning kan være med å sikre kvalitet og mobilitet for personale på tvers av utdanningsinstitusjonene. «Pedagogiske mapper» kunne benyttes som dokumentasjonsform i et slikt system. Departementet kan legge sterkere trykk på den fagdidaktiske og pedagogiske utviklingen ved å gi føringer om krav til syklisk og strukturert pedagogisk oppdatering/utvikling.

Opplevd press på autonomien

Det er behov for en mer institusjons- og fagnær tilnærming til hvordan kvalitet defineres bl.a. i NOKUTS forskrift. KD fastsetter det overordnede regelverket, og dette kan ha flere formål. For eksempel dreier en del bestemmelser seg om å sikre studentenes rettssikkerhet. I slike tilfeller er det riktig og relevant at KD samordner (eksempler: regler om felles karaktersystem, regler om klage på eksamen). Andre regler har som formål å styre institusjonenes virksomhet. Her bør departementet vise måtehold utover det som handler om selve strukturen (gradssystem, opptakskrav etc.). Kvalifikasjonsrammeverkets krav til læringsutbytte er et eksempel på regelverk som oppleves å gripe inn i det faglige handlingsrommet.

KDs regelverk for utdanningsvirksomheten blir dessuten supplert av NOKUT. Spørsmålet er dermed ikke bare hva KD gjør selv, men hvordan helheten oppleves av institusjonene. Eksempelvis er det slik at selv om KD fastsetter generelle regler om kvalitetssikring, så ligger det til NOKUT å fastsette nærmere kriterier for tilsynet med institusjonene. Kvalitet er situasjonsavhengig og vil kunne variere avhengig av fag og nivå. Vi trenger fleksibilitet rundt forståelsen av begrepet kvalitet og arbeidet med det. Vi frykter at NOKUTs mer omfattende tilsynsvirksomhet vil fremme en primært kvantitativ og

administrativt målbar forståelse av kvalitet som vil legge beslag på store ressurser på institusjonene mht. dokumentasjon, møter og oppfølging. Dette vil gå på bekostning av institusjonenes egeninitierte kvalitetsarbeid basert på lokale forhold knyttet til fagenes egenart, lærerstabens fagforståelse og studentenes bakgrunn og interesser.

I tildelingen av nye studieplasser oppfordres også departementet til å vise måtehold når det gjelder å øremerke disse til spesifikke fagfelt. UiO har i tidligere innspill til blant annet statsbudsjettet påpekt behovet for flere frie studieplasser som kan benyttes i henhold til institusjonenes egne strategiske prioriteringer.

Med bakgrunn i dette oppfordres Kunnskapsdepartementet til å gi tydelige politiske signaler om hvilket omfang og grad av detaljstyring departementet anser som riktig for å sikre den kvaliteten norsk høyere utdanning skal ha.